

Suomen Asianajajaliiton lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi talous- ja velkaneuvonnasta

Laatijana asianajaja Olli Pohjakallio, ADVISE. Asianajotoimisto Olli Pohjakallio Oy, Helsinki

Onko esitysluonnos mielestänne hyväksyttävissä?

Kyllä, sellaisenaan

x Kyllä, tietyin muutoksin

Ei

Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen ja tuottaminen 2 §

Kommenttinne tästä pykälästä

Perusteltua on siirtää talous- ja velkaneuvonnan yleinen ohjaus oikeusministeriölle siten, että talous- ja velkaneuvonta toimii oikeusaputoimistojen yhteydessä.

Ostopalvelut 5 ja 6 §

Kommenttinne näistä pykälistä

Ostopalveluja koskevat säännökset on tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa ehdotuksen mukaisesti soveltuvien osin Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluista annetun lain säännöksiin.

Siirtymäsäännökset 11 §

Kommenttinne tästä pykälästä

Ei kommentoitavaa.

Muut mahdolliset kommenttinne esitysluonnoksesta. Pyydämme otsikoimaan kommentit pykälittäin, jos ne koskevat tiettyjä pykälää.

Ehdotuksen 7 §: Oikeudenkäyntiasiamiehenä toimiminen

1. Lausunnonantaja katsoo ensi sijassa, että talous- ja velkaneuvojen erityislakiin perustuva oikeus toimia velkajärjestelyasioissa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana kelpoisuusvaatimuksen täyttymisestä riippumatta tulee poistaa. Nykyisen talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 6 a § (5.4.2002/272) tulee kumota ja vastaavasti ehdotuksen 7 § poistaa kaikilta osin.

Mikäli tämä oikeus kuitenkin päätetään säilyttää talous- ja velkaneuvoilla, tulee oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana toimivia talous- ja velkaneuvoja valvoa samassa laajuudessa kuin julkisia oikeusavustajia. Ehdotuksen 7.2 § tulee tällöin poistaa.

2. Ehdotuksen 7.1 §:n mukaan talous- ja velkaneuvoja voisi edelleen toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana velkajärjestelyyn liittyvässä asiassa, jos hän täyttää oikeudenkäymiskaaren 15: 2.4 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Ehdotus vastaa nykyisen lain 6 a §:ää.

Ehdotuksen 7.2 §:n mukaan sitä, mitä valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 8.2 §:ssä säädetään asianajajayhdistyksen valvonnasta ei sovellettaisi oikeusaputoimistossa hoidettaviin talous- ja velkaneuvontatehtäviin, jos talous- ja velkaneuvontaa antaa muu kuin julkinen oikeusavustaja.

OK 15: 2.4 §:n mukaan myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu oikeudellisen koulutuksen saanut henkilö voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana, jos kyseinen henkilö on kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Oikeus koskee OK 5:3 §:ssä tarkoitettuja asioita, riidattomia hakemusasioita ja maa-oikeusasioita.

3.1. Lausunnonantaja katsoo, että oikeudenkäyntiasioissa oikeudenkäyntiasiamiehelle asetettavia kelpoisuusvaatimuksia tulee edelleenkin kiristää ja yhdenmukaistaa. Velkajärjestelyä hakevan velallisen oikeusturva edellyttää, että hakijalla on lähtökohtaisesti yhtäläinen oikeus muodolliset kelpoisuusvaatimukset täyttävän oikeudenkäyntiasiamiehen palveluksiin kuin muilla oikeuslaitoksen asiakkaila, esimerkiksi varattomalla rikosasian vastaajalla.

Velkaneuvonnan siirtyessä oikeusaputoimistoihin luontevaa on juuri nyt varmistaa, että *riitautetussa* velkajärjestelyasiassa oikeudenkäyntiasiamiehenä toimii aina julkinen oikeusavustaja taikka oikeudenkäyntiasiamiehen yleiset kelpoisuusehdot muuten täyttävä talous- ja velkaneuvoja tai yksityinen asiamies.

Oikeusapu- ja valvontapiirin tulee ensi sijassa varmistaa, että piirissä on riittävästi velkajärjestelyasioita hallitsevia julkisia oikeusavustajia tai kelpoisuusvaatimukset täyttäviä talous- ja velkaneuvoja. Tarvittaessa oikeudenkäyntiasiamiehen tehtäviä voidaan siirtää palvelusopimuksin tai muuten kelpoisuusvaatimukset täyttävälle yksityisille asiamiehille tai muille palveluntarjoajille.

3.2. Lausunnonantaja ymmärtää, että muodollisesti epäpätevät talous- ja velkaneuvojat eivät myöskään itse ole pitäneet kohtuullisena esimerkiksi sitä, että heidän tulisi edustaa velallista tuomioistuimissa suullisissa käsittelyissä.

3.3. Poistettaessa laista talous- ja velkaneuvojien yleinen kelpoisuus toimia oikeudenkäyntiasiamiehinä, talous- ja velkaneuvojilla säilyisi edelleen OK 15:2.4:n mukainen oikeus laatia velkajärjestelyhakemuksia tuomioistuihin tai toimia muuten riidattomissa hakemusasioissa.

3.4. Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1.1 §:n 5 kohdan mukaan talous- ja velkaneuvonnassa velallinen ohjataan *hakemaan* tarvittaessa oikeudellista apua.

Ehdotettu 7 § on lainkohdan vastainen. Ehdotuksen mukaan talous- ja velkaneuvoja ei yksinomaan ohjaa velallista hakemaan oikeudellista apua vaan talous- ja velkaneuvoja konkreettisesti myös antaa oikeudellista apua.

4. Muiden kuin julkisten oikeusavustajien vapauttamisesta asianajajayhdistyksen valvonnasta perustellaan ehdotuksessa sillä, että julkinen oikeusavustaja on asianajajien tavoin valvonnan alainen koko henkilökuntansa puolesta. Asianajajayhdistyksen valvontavastuu laajenisi tällöin käytännössä kattamaan talous- ja velkaneuvonnan tuottamisen kokonaisuudessaan, mitä ehdotuksessa ei pidetä asianmukaisena.

Lausunnonantaja katsoo, että velallisen mahdollisuus valittaa oikeudenkäyntiasiamiehensä toiminnasta ei saa määräytyä sen mukaan, kuka velallisen velkajärjestelyasioita tuomioistuimissa sattuu hoitamaan. Velallisen oikeusturva päinvastoin edellyttää, että muodollisesti epäpätevän oikeudenkäyntiasiamiehen menettelyjä valvotaan vähintään yhtä tehokkaasti kuin yleiset kelpoisuusehdot täyttävän asiamiehen toimintaa.

Ehdotus johtaisi tuomioistuinasioita hoitavien oikeudenkäyntiasiamiesten kentän pirstoutumiseen entisestään. Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja ns. lupalakimiesten lisäksi tuomioistuimissa toimisi ilman vastaavaa valvontaa myös ns. vilttejä talous- ja velkaneuvoja. Valvonnan alainen asiamies joutuu esimerkiksi kurinpitomenettelyn kohteeksi, mikäli asiamies valittaa päämiehen tietämättä asiasta hovioikeuteen. Velallinen ei voi saattaa asiaa valvontalautakunnan käsittelyyn, jos talous- ja velkaneuvoja tekee samoin. Onko hyväksyttävää, että talous- ja velkaneuvoja voi vedota velkojan sopimustarjoukseen, vaikka velkojan asiamies ei voi vastaavasti vedota velallisen tarjoukseen?

Ehdotuksessa viitattu (johtavan) julkisen oikeusavustajan vastuu henkilökunnastaan ei ole lausunnonantajan käsityksen mukaan peruste sille, että talous- ja velkaneuvojien toimintaa tulisi valvoa eri perustein kuin muiden oikeudenkäyntiasiamiesten menettelyjä. Julkisen oikeusavustajan tulee vastata henkilökuntansa tai avustajiensa toiminnasta.

Edellä esitetyin tavoin olisi kuitenkin selkeämpää, että talous- ja velkaneuvojien yleinen oikeus toimia oikeudenkäyntiasiamiehinä poistetaan. Riittaisissa velkajärjestelyasioissa velallisia tuomioistuimissa edustaisivat ainoastaan sellaiset oikeudenkäyntiasiamiehet, joilla on siihen muutenkin OK 15 luvun yleisten säännösten mukainen kelpoisuus.

4.2 Asianajajaliiton juuri vahvistetussa oikeusturvaohjelmassa – Oikeusvaltio2025 – korostetaan asianajajien ja ns. lupalakimiesten valvonnan yhdenmukaistamista. Oikeudellisten palvelujen tarjoajien valvonta poikkeaa nykyisin huomattavasti toisistaan ja liiton tavoitteena on valvonnan yhdenmukaistaminen. Ehdotus on kyseisten tavoitteiden vastainen.